

The logo for SEAS Initiative In Sight, featuring the word "SEAS" in a large, bold, blue font with a stylized wave graphic to its left. Below "SEAS" are the words "INITIATIVE" and "IN SIGHT" in a smaller, blue, sans-serif font, stacked vertically.

SEAS
INITIATIVE
IN SIGHT

ALERT

2

2020

Radostaw Zenderowski
Karolina Skobejko

CHORWACJA
WOBEC
INICJATYWY TRÓJMORZA

Radostaw Zenderowski
Karolina Skobejko

**Chorwacja
wobec
Inicjatywy Trójmorza**

Wydawnictwo
Collegium Interethnicum

Warszawa 2020

Seria wydawnicza ALERT, cz. 2/2020

© Copyright Fundacja Collegium Interethnicum

Autor opracowania

Radosław Zenderowski

Karolina Skobejko

Projekt okładki i opracowanie graficzne

ARtografia

Fotografia: Kellie Churchman (Pexels)

Mapy: d-maps.com

Wydawca

Wydawnictwo **Collegium Interethnicum**

ul. Sokratesa 9/172

01-909 Warszawa

Strona www: interethnicum.pl

Adres e-mail: collegium@interethnicum.pl

Projekt 3 Seas Initiative Instight jest realizowany przez Fundację Collegium Interethnicum.

Zadanie jest w całości finansowane ze środków uzyskanych od Narodowego Instytutu Wolności w ramach Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018-2030 PROO.

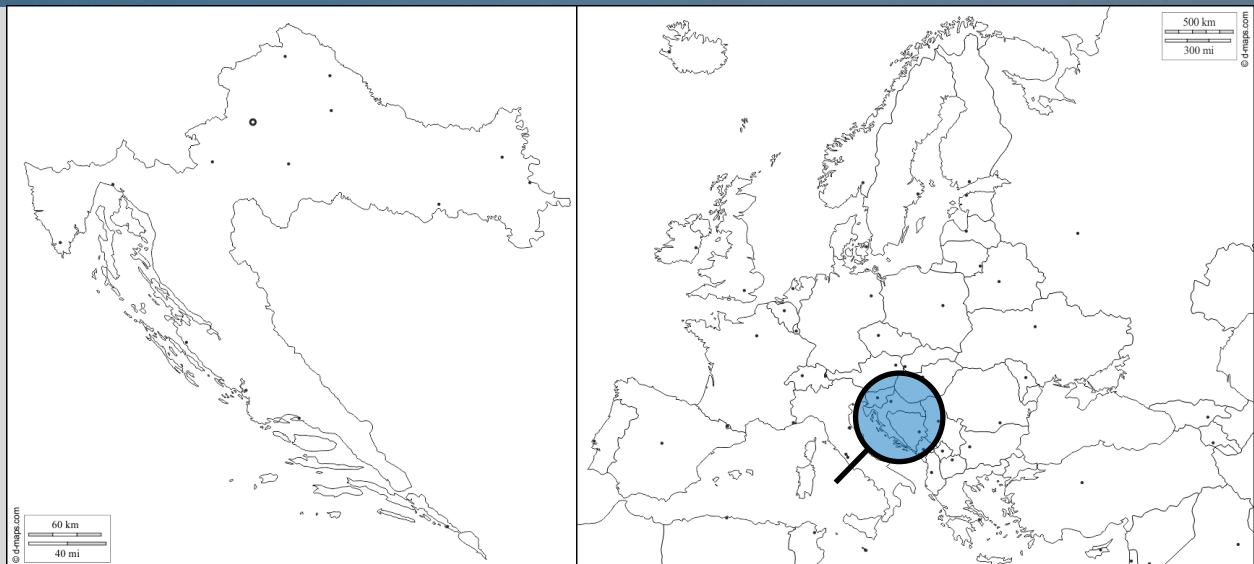

Narodowy Instytut Wolności
Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego

Spis treści

1. Podstawowe informacje o państwie	4
2. Tezy	5
3. Analiza	7
A. Stosunek głównych sił politycznych do Inicjatywy Trójmorza	7
B. Informacja na temat Inicjatywy Trójmorza	8
C. Przyczyny zaangażowania lub rezerwy i dystansu do Inicjatywy Trójmorza	9
D. Przypisywana sobie lub oczekiwana rola w Inicjatywie Trójmorza	11
E. Postrzeganie innych państw – uczestników Inicjatywy Trójmorza	12
F. Konkurencyjne lub komplementarne względem Inicjatywy Trójmorza projekty integracyjne (regionalne)	13
G. Stosunek do rozwijanego wymiaru wykonawczego/międzyrządowego	13
H. Identyfikowane zagrożenia i szanse dla Inicjatywy Trójmorza	13
I. Inicjatywa Trójmorza a Unia Europejska	14
J. Postrzeganie i ocena polityki państw trzecich wobec Inicjatywy Trójmorza	14
4. Wnioski i rekomendacje	16
5. Bibliografia	18
5. O Wydawcy i o Autorze	22

1.

PODSTAWOWE INFORMACJE O PAŃSTWIE

Demografia: 4.227.746 (dane za rok 2020)

Powierzchnia: 56.594 km²

Mniejszości narodowe i etniczne: Serbowie (4,4%), Boszniacy/Muzułmanie (0,7%), Włosi, Albańscy, Romowie (po 0,4%), Słoweńcy, Węgrzy, Czesi i Słowacy (po 0,3%) (2011)

Wyznania: rzymsko-katolickie (86,3%), prawosławne (4,4%), muzułmanie (1,5%), protestanci (0,3%) (2011)

PKB: 54 mld euro (2019)

Dług publiczny (% PKB): 77,8 (2020)

Export: 13,2 mld USD (2019)

Import: 22,3 mld USD (2019)

Najwięksi inwestorzy zagraniczni: Holandia, Austria, Włochy, Niemcy (2019)

Inwestycje w sieć gazową: pływający Terminal Adria LNG całkowity koszt: 233,6 mln euro, w tym 101,4 mln euro współfinansowane przez Komisję Europejską w ramach programu „łącząc Europę”.

Stopień uzależnienia od rosyjskiego gazu: zasoby własne 83%, Rosja 17% (2018)

Infrastruktura drogowa: 1325 km autostrad (2020)

Pozycja w rankingu potęg światowych: 67 (2020 wg. US News & World Report)

Ranking łatwości prowadzenia biznesu: 37 (2020)

2.

TEZY

1. Projekt Inicjatywy Trójomorza (3SI) na gruncie polityki chorwackiej **był od początku autorską inicjatywą prezydent Kolindy Grabar-Kitarović**, działającej „w pojedynkę”, wpisana w jej wyraźną proamerykańską postawę w polityce zagranicznej. **Nie był (i nie jest nadal) efektem konsensusu głównych sił politycznych** w Chorwacji, ale też przez długi czas nie był jednakowo postrzegany w ramach rządzącej państwem Chorwackiej Wspólnoty Demokratycznej.
2. Po wyborach prezydenckich w 2020 roku **koordynację współpracy w ramach Inicjatywy Trójomorza przesunięto z ośrodka prezydenckiego** (wyrażającego sceptyczny stosunek do Inicjatywy) **do ośrodka rządowego**, na poziom konsultacji międzyresortowych (planuje się powołanie biura koordynującego). Rząd Andreja Plenkovicia z postawy umiarkowanie sceptycznej wobec projektu, od czasu zainteresowania Niemiec pełnoprawnym uczestnictwem w 3SI, ewoluował na pozycje ostrożnego orędownika tego formatu współpracy.
3. W wymiarze faktycznych działań, a nawet deklaracji politycznych, **Inicjatywa Trójomorza jest jedną z kilku form współpracy międzynarodowej** w regionie Europy Środkowej, **której priorytetowy charakter jest mocno dyskusyjny**, zważywszy choćby na wolę rządu chorwackiego pogłębiania współpracy w ramach formatu 17+1 (kwestia finansowania dużych projektów infrastrukturalnych przez kapitał chiński).

4. Głównym powodem udziału Chorwacji w Inicjatywie Trójmorza są korzyści oczekiwane w związku z **rozbudową sieci gazociągowej** (uruchomienie terminala LNG na wyspie Krk, projekt Gazociągu Jońsko-Adriatyckiego), **modernizacją linii kolejowej Rijeka – Karlovac** oraz **rozbudową portu w Rijece**. Udział Chorwacji w Inicjatywie (jako członka – założyciela) ma też w założeniu zwiększać rozpoznawalność tego kraju jako państwa środkowoeuropejskiego (nie bałkańskiego).

5. Czynnikiem osłabiającym obecnie lub potencjalnie zaangażowanie Chorwacji w 3SI są zwłaszcza: **sceptyczny stosunek Niemiec** do Inicjatywy Trójmorza, ryzyko znaczącego pogorszenia relacji z Federacją Rosyjską, uznawanie projektu jako godzącego w integralność UE.

6. Chorwacja wycofała się z roli lidera projektu na pozycję obserwatora sondującego korzyści z rozwoju współpracy w ramach 3SI, w którym ważną rolę odgrywać będą państwa Grupy Wyszehradzkiej jako „jądro Inicjatywy Trójmorza” oraz Rumunia.

7. **Polska postrzegana jest jako naturalny lider projektu** z uwagi na swoją wielkość terytorialną, demograficzną, rozpoznawalność w świecie, ale przede wszystkim na swój potencjał gospodarczy. Dominuje stosunek przychylny do Warszawy w dyskursie politycznym i medialnym, choć też **często zwraca się uwagę, że 3SI można rozpatrywać także w kategoriach zakamuflowanego planu powrotu do idei Międzymorza** jako obszaru polskiej hegemonii, co siłą rzeczy musiałyby powodować konflikt z Federacją Rosyjską i niezadowolenie Niemiec.

2.

ANALIZA

A. Stosunek głównych sił politycznych do Inicjatywy Trójmorza

Nie jest to temat szczególnie istotny w dyskursie politycznym w tym kraju. Od czasu do czasu pojawia się przy okazji kolejnych szczytów czy dyskusji o konkretnych inwestycjach związanych z 3SI. Nie stanowi on stałego punktu odniesienia w dyskusjach poświęconych roli i miejscu Chorwacji w polityce międzynarodowej (jak ma to miejsce np. w przypadku Polski). **Jeśli już to raczej służy podkreśleniu przynależności Zagrzebia do Europy Środkowej raczej niż do Bałkanów budzących negatywne skojarzenia.**

W Chorwacji, od czasu przystąpienia do NATO (2009) i Unii Europejskiej (2013), zasadniczo brakuje konsensusu wśród głównych sił politycznych w odniesieniu do celów polityki zagranicznej. **Zmiana na urządzie prezydenta tuż przed samym szczytem 3SI w Tallinnie i sprzeczne oficjalne stanowiska świadczą o niespójnej polityce zagranicznej i zaawansowanym sporze politycznym w Chorwacji.**

Premier Andrej Plenković (2016-) początkowo podchodził bez większego entuzjazmu do 3SI, jakkolwiek wywodził się z tej samej formacji politycznej (Chorwacka Wspólnota Demokratyczna – Hrvatska demokratska zajednica, HDZ), co prezydent Kolinda Grabar Kitarović (2015-2020) – gorąca orędowniczka współpracy w tym formacie. Jedną z przyczyn takiego stanowiska był krytyczny stosunek Angeli Merkel do 3SI, z jej zdaniem zaś chorwacki polityk bardzo się liczył. Zmienił on swoje nastawienie na sprzyjające Inicjatywie w momencie, gdy Niemcy stały się bardziej przychylne projektowi i dołączyły do spotkań 3SI, ubiegając się o pełne członkostwo w niej (2018).

Z kolei obecny Prezydent Chorwacji wybrany w lutym 2020 r. Zoran Milanović wywodzący się z opozycyjnej wobec HZD postkomunistycznej Socjaldemokratycznej Partii Chorwacji (Socijaldemokratska partija Hrvatske, SDP) już w okresie kampanii wyborczej zajął wyraźne i bardzo krytyczne stanowisko wobec 3SI argumentując, że jest ona „niepotrzebna i potencjalnie szkodliwa dla Chorwacji”. Wyrażał również swój krytycyzm dotyczący liczby państw uczestniczących w Inicjatywie, stwierdzając że „ta inicjatywa (...) skupia zbyt wiele krajów od Estonii po Bułgarię. Co to jest?”. Uznał on również, że Inicjatywa Trójmorza służy przede wszystkim interesom USA, które instrumentalnie traktują region Europy Środkowej jako element większej geopolitycznej rozgrywki. Milanović zauważa jednocześnie, że 3SI narusza interesy polityczne i gospodarcze Federacji Rosyjskiej oraz Niemiec, wątpiąc w szanse powodzenia projektu w tej sytuacji. Należy zauważyć, że jego wypowiedzi zostały bardzo ciepło przyjęte w Rosji. Tamtejsze media przywiązywały dużą wagę do jego słów, iż „inicjatywa ma na celu izolację Rosji”.

Dwie główne siły polityczne w Chorwacji: HDZ i SDP reprezentują zasadniczo różne koncepcje miejsca i roli Chorwacji w stosunkach międzynarodowych. HDZ jest formacją jednoznacznie prozachodnią, umiarkowanie optującą za większą integracją w ramach wspólnoty euroatlantyckiej, podkreślającą ważną rolę USA w polityce międzynarodowej i uznającą to państwo za gwaranta bezpieczeństwa w Europie, podczas gdy SDP większy nacisk kładzie na integrację wewnątrz Unii Europejskiej, podkreśla ważną rolę dialogu między Unią Europejską a Federacją Rosyjską, sceptycznie odnosi się do aktywności USA w Europie. W efekcie, w polityce zagranicznej Chorwacji mamy do czynienia z lawirowaniem pomiędzy opcją euroatlantycką a opcją eurocentrystyczną.

B. Informacja na temat Inicjatywy Trójmorza

Informacje o Inicjatywie Trójmorza bardzo rzadko pojawiają się na oficjalnych stronach prezydenta i rządu, w tym zwłaszcza na stronach Ministerstwa Spraw Zagranicznych i Europejskich. Jeśli już wymienia się 3SI, to na ogół w grupie szeregu innych inicjatyw i organizacji regionalnych. Częściej wspomina się o Inicjatywie Środkowoeuropejskiej, a zwłaszcza o Grupie Wyszehradzkiej w poszerzonym formacie (V4+). Na stronie Ministerstwa Spraw Zagranicznych i Europejskich Republiki Chorwacji w wersji anglojęzycznej nie ma żadnej istotnej wzmianki na temat Inicjatywy Trójmorza. Na stronie chorwackojęzycznej istnieje co prawda zakładka poświęcona stosunkom multilateralnym Chorwacji, w tym współpracy regionalnej, gdzie wymienia się następujące formaty współpracy: Strategię UE dla regionu adriatycko-jońskiego, Inicjatywę Adriatycko-Jońską, Strategię Unii Europejskiej dla regionu Dunaju, Proces współpracy

w Europie Południowo-Wschodniej, Radę Współpracy Regionalnej oraz Inicjatywę Środkowo-europejską. O Inicjatywie Trójmorza nie ma żadnej wzmianki.

W oficjalnym programie rządowym na lata 2020-2024, w którym wskazuje się na priorytety w zakresie współpracy multilateralnej, **na pierwszym miejscu wymienia się Inicjatywę 17+1** (państwa Europy Środkowo-Wschodniej z Grecją + Chiny), na drugim miejscu zaś Inicjatywę Trójmorza, a następnie: Międzynarodową Organizację Frankofonii, Unię Śródziemnomorską, Inicjatywę Środkoeuropejską, Strategię Dunajską oraz Inicjatywę Śródziemnomorsko-Jońską. Warto zauważyć, że Polska wymieniana jest jako drugi po Niemczech partner w ramach europejskiej współpracy międzynarodowej.

Bardzo niewiele uwagi Inicjatywie Trójmorza poświęca się w badaniach i analizach prowadzonych przez czołowy, najważniejszy rządowy *think tank* – Instytut Rozwoju i Stosunków Międzynarodowych (Instytut za razvoj i međunarodne odnose, IRMO). Problematyka integracji państw regionu 3SI pojawia się sporadycznie i to na marginesie analiz dotyczących zwłaszcza procesów politycznych i gospodarczych w ramach Unii Europejskiej. **Po 2015 roku opublikowano zaledwie jedną pogłębioną analizę dotyczącą integracji obszaru Trójmorza poświęconą współpracy w zakresie energetyki** (*Cross-border energy cooperation in Central Europe. Towards flexible, secure and sustainable regional energy markets*, 2018). Z nielicznych opinii eksperckich dotyczących Inicjatywy Trójmorza warto odnotować publikacje: Ivora Altarasa Pandy pt. *Inicjatywa Trójmorza – między dyplomacją gospodarczą a geopolityką* (2018), Petra Kurečicia pt. *Inicjatywa Trójmorza: uwarunkowania geograficzne, podstawy geopolityczne i przyszłe wyzwania* (2018) oraz Vladimira Čavraka pt. *Orientacja zewnętrzna Republiki Chorwacji i makroregionu Bałtyk – Adriatyk – Morze Czarne* (2018).

C. Przyczyny zaangażowania lub rezerwy i dystansu do Inicjatywy Trójmorza

Chorwacja wraz z Polską była inicjatorem powstania Inicjatywy Trójmorza, która dla prezydent Chorwacji w latach 2015-2020 Kolindy Grabar-Kitarović stanowiła znak rozpoznawczy w polityce międzynarodowej i jawić się miała jako jej osobisty sukces. Generalnym powodem przystąpienia wraz z Polską i innymi państwami regionu do Inicjatywy była **chęć odegrania większej i bardziej aktywnej niż dotychczas roli w polityce międzynarodowej**. Można postawić tezę, iż Chorwacja, która wraz z Polską zainicjowała Trójmorze, zwiększyła dzięki temu swój prestiż i wzmocniła swoją pozycję na scenie międzynarodowej.

Chorwacja przystąpiła do Inicjatywy głównie z uwagi na **dwa wielkie projekty infrastrukturalne: budowę „siostrzanego” względem Świnoujścia terminala LNG na wyspie Krk i rozbudowę sieci przesyłowej w kierunku Europy Środkowej i regionu Bałkanów Zachodnich oraz**

inwestycje transportowe, zwłaszcza w zakresie sieci kolejowej. Do 2018 roku Chorwacja uczestniczyła w 29 ze 157 projektów firmowanych Inicjatywą Trójmorza, tj. w 18% wszystkich projektów wartych 4,35 mld euro.

Budowę terminala LNG na wyspie Krk zapowiedziano już w 2007 roku (plany wybudowania takowego terminala sięgają lat 80. XX wieku) ustanawiając wówczas podmiot mający zająć się przygotowaniem odpowiedniej dokumentacji i budową terminala (Adria LNG). Ważnym impulsem dla decyzji o budowie terminala LNG był kryzys gazowy z 2009 roku, kiedy w wyniku rosyjsko-ukraińskiego sporu państwa Europy Środkowej i Południowo-Wschodniej doświadczyły przerw w dostawach gazu. Chorwacja dołączyła wówczas do inicjowanych przez Grupę Wyszehradzką konsultacji dotyczących bezpieczeństwa energetycznego w regionie.

Na przełomie listopada i grudnia 2020 roku Firma LNG Hrvatska budująca pływający terminal, poinformowała, że pierwsza pływająca jednostka magazynująca i regazyfikująca LNG (FSRU) została zacumowana na wyspie Krk, uruchomienie ma nastąpić w styczniu 2021 roku. Instalacja docelowo będzie miała przepustowość do 2,6 mld m³ gazu rocznie w latach 2021-2023 (dla porównania obecna przepustowość terminala LNG w Świnoujściu to 5 mld m³ rocznie). Koszt budowy wyniósł 233,6 mln euro, z czego 101,4 mln euro pochodziło z unijnego instrumentu „Łącząc Europę”. Kluczowe dla powodzenia projektu okazały się rezerwacje przepustowości sieci dokonane przez: katarską spółkę Powerglobe Qatar LLC (ok. 10,1 mld m³ przepustowości w okresie od stycznia 2021 do końca września 2035 r.), podmioty gospodarcze z Chorwacji (ok. 4,67 mld m³ do 2030 r.) i Węgier (państwowy koncern MVM poprzez swoją spółkę MFGK Croatia – 6,75 mld m³ do 2027 r. i zarejestrowana w Szwajcarii MET Group – 1,3 mld m³ do roku 2023).

Spośród państw regionu potencjalnie najbardziej zainteresowanych zakupem gazu z terminala w Krk wskazać należy Węgry oraz Bośnię i Hercegowinę, przy czym obydwa państwa są również zainteresowane korzystaniem w nieodległej przyszłości z dostaw gazu rosyjskiego za pośrednictwem gazociągu TurkStream. Potencjalnym odbiorcą gazu z terminala Krk jest również Ukraina, która mogłaby korzystać z niego za pośrednictwem węgierskiej sieci przesyłowej. Terminal LNG w Krk w połączeniu z będącym wciąż w sferze planów Gazociągiem Adriatycko-Jońskim (będącym odnogą Gazociągu Transadriatyckiego), którego najdłuższy odcinek znajdowałby się na terytorium chorwackim, czyniłby z Chorwacji liczący się HUB energetyczny na styku Europy Środkowej i Bałkanów.

Drugi ważny z perspektywy rozwoju gospodarki chorwackiej oraz infrastruktury transportowej południowej części 3SI projekt inwestycyjny odnosi się do **modernizacji i rozbudowy portu w Rijece** oraz połączenia go odpowiednią dla potrzeb transportu wielkotowarowego **zmodernizowaną linią kolejową z Karlovacem** i dalej – z Zagrzebiem i Budapesztem, jednak

problemem pozostaje finansowanie najtrudniejszego, górskiego odcinka trasy. Realizacją projektu wartego 1,5-2 mld euro są zainteresowane chińskie podmioty w zamian za udzielenie długoletniej koncesji na jego zarządzanie. Wyrazem chorwackiej otwartości na taką opcję są podpisane w kwietniu 2019 roku na szczycie inicjatywy 16+1 w Dubrowniku memoranda dotyczące współpracy w tworzeniu intermodalnego korytarza transportowego oraz współpracy przy projekcie modernizacji odcinka linii kolejowej z Rijeki do Zagrzebia. Wspomniany odcinek linii kolejowej stanowi element Środkowoeuropejskiego Korytarza Transportowego (Central European Transport Corridor – CETC Route 65) łączącego Bałtyk i Adriatyk: Szwecję, Polskę, Republikę Czeską, Słowację, Węgry i Chorwację).

Interesującą okolicznością mogącą częściowo tłumaczyć pewną **rezerwę części decydentów politycznych w Chorwacji do Inicjatywy Trójmorza** jest przedstawianie tegoż projektu w mediach chorwackich, ale również opracowaniach naukowo-eksperckich jako: (a) **budowy alternatywnej wobec Unii Europejskiej** struktury integracyjnej, która z czasem miałaby się uniezależnić od tzw. starej Unii; (b) **próbę reaktywacji lansowanej w obozie piłsudczykowski** **w okresie międzywojennym idei Międzymorza** (*Intermarium*) jako sposobu odzyskania przez Polskę statusu mocarstwa regionalnego. Podnoszenie zarzutu, że 3SI *de facto* osłabia UE pogłębiając jeszcze bardziej istniejące podziały w państwie, które jest członkiem wspólnoty raptem 7 lat, musi wywoływać określone obawy o marginalizację w ramach projektu unijnego, do udziału w którym przygotowywano się wiele lat ponosząc określone tego koszty, i członkostwo w którym popiera 2/3 społeczeństwa. Z kolei **łączenie Inicjatywy Trójmorza z rzekomo zakamuflowaną próbą zbudowania polskiej hegemonii na obszarze „Międzymorza”** wywoływać może nie tylko obawy przed polską dominacją (ostatecznie Polska jest daleko i raczej zorientowana w swej geopolityce bardziej na wschód niż na południe), ale przede wszystkim **przed polityczną awanturą z Rosją**, której negatywne konsekwencje odczuwalne byłyby w całym regionie.

D. Przypisywana sobie lub oczekiwana rola w Inicjatywie Trójmorza

Przedstawiciele elit politycznych w Chorwacji na ogół zdają sobie sprawę z „ciężaru gatunkowego” swojego państwa w polityce międzynarodowej i mimo, że Chorwacja jest członkiem założycielem 3SI, nie roszczą sobie pretensji do nadawania głównego tonu w dyskusji nad kształtem dalszej integracji. **Dominują oczekiwania wsparcia dla kluczowych dla rozwoju kraju inwestycji energetycznych i transportowych**, przy czym zwłaszcza w drugim przypadku Chorwacja skłonna jest do zacieśniania współpracy z Chinami. Biorąc pod uwagę wspomniane wcześniej inwestycje energetyczne i transportowe **Chorwacja zamierza stać się swoistym HUB-em energetyczno-transportowym dla południowej części Europy Środkowej, ale także dla Bałkanów Zachodnich** (zwłaszcza Bośni i Hercegowiny).

E. Postrzeganie innych państw – uczestników Inicjatywy Trójmorza

Głównym partnerem Chorwacji w Inicjatywie Trójmorza jest Polska z uwagi na początki projektu. W oficjalnych dokumentach rządowych Polska wymieniana jest jako drugi po Niemczech partner w stosunkach bilateralnych. **Kluczową rolę w budowaniu relacji polsko-chorwackich odgrywa projekt „korytarza gazowego” Północ-Południe realizowany od 2012 roku** przez chorwacki Plinacro i polski Gaz System. Polska postrzegana jest na ogół pozytywnie – jako naturalny lider 3SI, choć tu i ówdzie wybrzmiewają pewne wątpliwości, które wskazują na instrumentalne traktowanie przez Polskę Inicjatywy Trójmorza np. dla torpedowania rosyjsko-niemieckiego projektu energetycznego Nord Stream, albo dla budowania lepszych pozycji relacjach z USA, której Warszawa jest głównym partnerem w regionie środkowoeuropejskim.

Na uwagę zasługuje również stosunek do Słowenii, Austrii i Węgier.

W odniesieniu do Słowenii zauważa się marginalną rolę tego państwa w projekcie 3SI. Podkreśla się, że władze Słowenii są umiarkowanie sceptyczne wobec Inicjatywy i traktują ją wyłącznie w kategoriach pewnego uzupełnienia współpracy w ramach Unii Europejskiej i zwiększenia swojej międzynarodowej rozpoznawalności (np. dzięki szczytowi w Lublanie w 2019 roku).

Zaangażowanie Austrii w 3SI wydaje się być ważnym sygnałem dla Zagrzebia, że warto uczestniczyć w tym projekcie. **Wiedeń ceniony jest bowiem za swój pragmatyzm w polityce międzynarodowej,** ale też jest ona ważnym regionalnym partnerem Zagrzebia i miejscem emigracji sporej części społeczeństwa chorwackiego (blisko 100 tys. Chorwatów mieszka na stałe w Austrii, z czego zdecydowana większość w Wiedniu). Należy również pamiętać, że Austria jest największym inwestorem zagranicznym w Chorwacji.

Węgry postrzegane są jako kluczowy partner Zagrzebia głównie z uwagi na ich zapotrzebowanie na gaz ziemny z terminala LNG w Krk. Jednakże warto pamiętać, że Węgry deklarując przystąpienie do Turk Stream nadal korzystać będą z dostaw rosyjskiego gazu, a zatem z pewnością będą wymagającym klientem. Ponadto Węgry są jedynym państwem Grupy Wyszehradzkiej będącym sąsiadem Chorwacji. Na relacjach bilateralnych ciąży faktyczne przejęcie przez węgierski koncern paliwowy MOL chorwackiej firmy energetycznej INA. Prezes MOL Zsolt Hernadi został oskarżony w Chorwacji o rzekome przekupienie byłego chorwackiego premiera Ivo Sanadera, w związku z tym Chorwacja wystąpiła do Interpolu z wnioskiem o wydanie międzynarodowego nakazu aresztowania prezesa MOL.

F. Konkurencyjne lub komplementarne względem Inicjatywy Trójmorza projekty integracyjne (regionalne)

Ważnym z perspektywy Chorwacji formatem współpracy międzynarodowej jest **Grupa Wyszehradzka**, która **uznawana jest za udany i przynoszący korzyści rodzaj kooperacji regionalnej**. Fakt przynależności do Inicjatywy Trójmorza jest nie bez znaczenia dla chorwackich motywacji uczestniczenia w tejże poniekąd jako poszerzonej formule Wyszehradu. Trudno wskazać na jakies alternatywne formaty współpracy regionalnej, które można byłoby rozważać w kategoriach konkurencji. Nie wolno jednak zapominać o promowanej przez Chiny Inicjatywie 17+1, w której jednak w regionie główną rolę odgrywają Serbia oraz Węgry.

G. Stosunek do rozwijanego wymiaru wykonawczego/międzyrządowego

Do szczytu 3SI w Tallinie w Chorwacji istniało przekonanie, że inicjatywa rozwijała się wolno i są duże szanse na jej przepadnięcie. Rząd Plenkovića zadeklarował jednak ostatecznie wpłatę 20 mln euro do Funduszu Trójmorza (wkład minimalny). Prezydent Milanović skrytykował tę deklarację, zaznaczając, że jest to za dużo, stwierdził, że Chorwacja nie powinna przeznaczyć na niego „nawet lipy” („Jestem przeciwko temu, by Chorwacja dała lipę na tą inicjatywę, jeśli nie wiemy dokładnie, jak, co i kiedy” - odpowiednik grosza). **W odniesieniu do Chorwacji widać jednak bardzo wyraźnie, że koordynacja współpracy trójmorskiej przesunęła się z ośrodka prezydenckiego na szczebel rządowy – ministerialny.**

H. Identyfikowane zagrożenia i szanse dla Inicjatywy Trójmorza

W Chorwacji wspomina się o pewnych **ryzykach udziału w Inicjatywie**, do których zalicza się: **pogorszenie stosunków z Rosją, z Niemcami** - wysokie koszty projektu przy niskich zyskach. Jako najbardziej niekorzystne jawi się perspektywa pogorszenia relacji z Berlinem, największym partnerem handlowym Chorwacji. W kategorii **szans związanych z Trójmorzem dostrzega się przede wszystkim: rozwój ekonomiczny** (projekty infrastrukturalne jako impuls prorozwojowy), złagodzenie peryferyjnego charakteru państwa, zabezpieczenie interesów Chorwacji w Europie, większą rolę i rozpoznawalność na arenie międzynarodowej.

I. Inicjatywa Trójmorza a Unia Europejska

W Chorwacji Inicjatywa Trójmorza postrzegana jest często jako konkurencja dla UE, zwłaszcza dla wiodących w niej Niemiec (w tym w odniesieniu do Nord Stream 2 jako projektu niemiecko-rosyjskiego). Wyraża się przy tym nadzieję na zniwelowanie tego napięcia i przychylność UE i Niemiec wobec 3SI. Uważa się, że dzięki członkostwu w Inicjatywie Trójmorza możliwe jest podniesienie swojej pozycji w Unii Europejskiej, pod warunkiem jednakże, że ostatecznie Niemcy nie uznają Inicjatywy Trójmorza jako otwarcie konfrontacyjnej wobec ich celów i priorytetów w polityce europejskiej. W celu złagodzenia potencjalnych napięć **Chorwacja będzie zatem aktywnie wspierać pełne członkostwo Niemiec w Inicjatywie Trójmorza** stając w opozycji do stanowiska Polski w tym względzie.

J. Postrzeżenie i ocena polityki państw trzecich wobec Inicjatywy Trójmorza

Chorwaccy zwolennicy Inicjatywy Trójmorza widzą w USA znaczące wsparcie dla projektu, zwłaszcza ekonomiczne oraz gwarancję jego powodzenia. **Przeciwnicy dostrzegają w Inicjatywie Trójmorza amerykańskiego „konia trojańskiego”**. Zauważa się i podkreśla, że Niemcy początkowo były krytyczne wobec projektu, w związku z czym **Chorwacja z zadowoleniem przyjęła zmianę nastawienia Berlina i obecność Niemiec na spotkaniach 3SI** (uznając Niemcy za głównego partnera w relacjach międzynarodowych i nie chcąc zatargów z nim). **Koncepcja Trójmorza według władz chorwackich stanowi w niemałej mierze konkurencję wobec chińskiej Inicjatywy Pasa i Szlaku**. Chcąc uniknąć zgrzytów w relacjach z Pekinem, **władze w Zagrzebiu starają się „grać na dwóch fortepianach”**, podkreślając zarówno wagę Inicjatywy Trójmorza, jak i **współpracy w formacie 17+1**. Znaczenie tego drugiego jest dla Zagrzebia o tyle istotne, że **pozwała na utrzymanie pewnych więzi instytucjonalnych z państwami postjugosłowiańskimi nienależącymi do Unii Europejskiej** oraz do Inicjatywy Trójmorza (ważną rolę pełni w tym względzie wielokrotnie podkreślana wola patronatu dla Chorwatów zamieszkujących zwłaszcza Bośnię i Hercegowinę). **Zauważa się w polityce chorwackiej krytyczne podejście Rosji do projektu**, zwłaszcza ze względu na wsparcie Stanów Zjednoczonych, ale także próbę uniezależnienia się energetycznego od Federacji Rosyjskiej. Wyrażane są, zwłaszcza wśród lewicowej części elit politycznych obawy przed pogorszeniem stosunków chorwacko-rosyjskich.

W polityce chorwackiej ma również miejsce **krytyczny odbiór Turcji** w związku z rozwojem konkurencyjnej infrastruktury energetycznej (Turk Stream) oraz zacieśniającymi się stosunkami serbsko-tureckimi. Interesująca i zastanawiająca jest niemalże **nieobecność Włoch** w dyskursie politycznym poświęconym Inicjatywie Trójmorza, wszak jest to duży i liczący się w polityce europejskiej sąsiad Chorwacji (największy partner handlowy Chorwacji). Po części tłumaczyć to można tym, że od pewnego czasu Włochy są pochłonięte niemal wyłącznie problemami wewnętrznymi (kryzys gospodarczy, migracyjny, zdrowotny – związany z pandemią).

4.

WNIOSKI I REKOMENDACJE

Kluczem do rozumienia stanowiska Chorwacji wobec Inicjatywy Trójmorza są **rozbieżne interesy Niemiec i USA w stosunku do regionu**. To, jakie stanowisko zajmować będzie Chorwacja zależy od tego, która ze stolic – Berlin czy Waszyngton oferować będzie władzom w Zagrzebiu większe długofalowe korzyści z tytułu zaangażowania w 3SI. **Elity chorwackie** zdają sobie sprawę z niewielkiego znaczenia swojego państwa w polityce międzynarodowej czy nawet europejskiej **starając się lawirować pomiędzy opcją euro-atlantyczną a europocentryczną (UE)**.

Stąd też, a także z uwagi na brak konsensusu w polityce zagranicznej między głównymi siłami politycznymi, nie należy oczekiwać, że Chorwacja będzie aktywnym członkiem 3SI wnoszącym do niej nowe pomysły i propozycje rozwiązań systemowych. **Chorwacja będzie starała się raczej dopasować do wypracowywanych projektów w zakresie energetyki, transportu i cyfryzacji**, zabiegając o ich korekty tam, gdzie będzie to korzystne dla Zagrzebia.

Należy oczekiwać, że rząd w Zagrzebiu będzie aktywnie działać na rzecz pełnoprawnego członkostwa Niemiec w 3SI, albowiem Chorwacja jako małe państwo istotnie uzależnione gospodarczo od Berlina oraz będące od niedawna członkiem UE nie będzie chciała ryzykować pogorszenia swoich relacji z najsilniejszym państwem UE.

Zabezpieczeniem na wypadek niepowodzenia projektu Inicjatywy Trójmorza ma być szereg przedsięwzięć infrastrukturalnych realizowanych w kooperacji z Chinami, czego forpocztą jest budowa mostu łączącego wybrzeże Chorwacji z półwyspem Pelješac finansowana w znacznej mierze ze środków UE. **Dobre relacje z Chinami wydają się pełnić rolę zabezpieczenia na wypadek fiaska 3SI** i wycofania się USA z inwestycji w regionie Europy Środkowej. Relacje z Pekinem są też o tyle ważne, że Chiny stają się coraz bardziej liczącym się inwestorem w południowej części regionu i póki co, najwięcej korzyści z tego tytułu czerpią Serbia i Węgry (sąsiedzi Chorwacji).

Dla Chorwacji wyznacznikiem korzyści wynikających z zaangażowania w projekt Inicjatywy Trójmorza będzie wsparcie 3SI dla głównych inwestycji infrastrukturalnych, ale także **zaangażowanie w projekt ze strony Węgier oraz Austrii** – dwóch państw odgrywających ważną rolę w południowo-zachodniej części regionu. Póki co obydwa państwa zachowują pewien życzliwy dystans do projektu.

Rekomendacje dla Polski: Istnieją siły polityczne w Chorwacji, których część zapewne inspirowana jest z zewnątrz, uznaje projekt Inicjatywy Trójmorza za „konja trojańskiego” USA w Europie, zaś Polskę za posłusznego wykonawcę poleceń z Waszyngtonu, która za swoją lojalność ma być wynagrodzona możliwością realizacji politycznej koncepcji Międzymorza (*Intermarium*). Podkreśla się w tych narracjach, że Polska jest „tradycyjnie antyrosyjska” i awanturniczo nastawiona do Rosji. Zauważa się również, że Polska swoją polityką wewnętrzną i zagraniczną dezintegruje Unię Europejską (vide: spór o praworządność na forum UE), a projekt 3SI traktuje w kategoriach „nowej Unii Europejskiej”, alternatywnej wobec obecnie istniejącej. **Należy w związku z powyższym podkreślać, że projekt nie jest skierowany przeciwko jakemukolwiek państwu, a jego jedynym celem jest wspólne nadrobienie opóźnień rozwojowych Europy Środkowej**, by tym sposobem zacierać podział na starą i nową Unię. Należy też w relacjach z Zagrzebiem **podkreślać wagę dobrych stosunków polsko-niemieckich** i to, że Polska widzi w Niemczech najważniejszego partnera, który **jednak z uwagi na swój ciężar gatunkowy (mocarstwo sektorowe) powinien pozostać na statusie państwa stowarzyszonego z 3SI**, którą tworzą (nie licząc Austrii) państwa z dawnego bloku socjalistycznego, nadraabiające swoje zapóźnienie cywilizacyjne.

5. Bibliografia

- Andrijanić G., *Hrvatska i Inicijativa Triju mora – gdje smo nakon summita u Tallinu?*, <https://narod.hr/hrvatska/hrvatska-i-inicijativa-triju-mora-gdje-smo-nakon-summita-u-tallinu> (13.12.2020).
- Babić M., *Bez integraciji Międzymorze może zostać forum dyskusyjnym*, <https://www.cire.pl/item,133844,13,0,0,0,0,babic-bez-integracji-miedzymorze-moze-zostac-forum-dyskusyjnym.html> (14.12.2020)
- Čavrak V., *Izvozna orijentacija Republike Hrvatske i makroregija „Baltik-Jadran-Crno more“*, w: G. Družić, I. Družić (red.), *Zbornik radova znanstvenog skupa: Modeli razvoja hrvatskog gospodarstva*, Zagreb 2018, s. 131-156.
- Central Europe Energy Partners, *Cross-border energy cooperation in Central Europe. Towards flexible, secure and sustainable regional energy markets*, „Policy Paper“ Central Europe Energy Partners, Brussels 2018.
- Dijanović D., *Evo što sve Inicijativa triju mora donosi Hrvatskoj*, <https://direktno.hr/kolumne/evo-sto-sve-inicijativa-triju-mora-donosi-hrvatskoj-158085/> (13.12.2020).
- Frlan-Gašparović I., *Vlada je odlučila, daju milijune za Inicijativu 3 mora koju Milanović kritizira. On neće sudjelovati na summitu*, <https://www.telegram.hr/politika-kriminal/vlada-je-odlucila-daju-milijune-za-inicijativu-3-mora-koju-milanovic-kritizira-on-nece-sudjelovati-na-summitu> (13.12.2020).
- Górka M., *The Three Seas Initiative as a Political Challenge for the Countries of Central and Eastern Europe*, „Politics in Central Europe“ 2018 nr 3.
- Héjj D., *“Make Hungary Great Again:” Do Hungarians Need the Three Seas Initiative?*, „The Polish Quarterly of International Affairs“ 2017 nr 2.
- Hrvatska Demokratska Zajednica: Izborni program 2016 - Gospodarski rast, nova radna mjesta i društvena pravednost*, https://moj.hdz.hr/sites/default/files/hdz_program_gospodarski_rast_nova_radna_mjesta_i_drustvena_pravednost.pdf (15.12.2020).
- Hrvatska Demokratska Zajednica: Program za izbore za Hrvatski sabor 2020 – Sigurna Hrvatska*, https://hdz.hr/userfiles/pdf/Sigurna_Hrvatska_Program2.pdf (15.12.2020).
- Inicijativa tri mora – što je to i kako je sve počelo?*, <https://narod.hr/hrvatska/inicijativa-tri-mora-sto-je-to-i-kako-je-sve-pocelo> (13.12.2020).
- Jakóbowski J., Seroka M., *Szczyt w Dubrowniku: europeizacja i rozszerzenie formatu 16+1*, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2019-04-17/szczyt-w-dubrowniku-europeizacja-i-rozszerzenie-formatu-161> (13.12.2020).

Chorwacja wobec Inicjatywy Trójmorza

- Knezović S., Klepo N., *Croatian Foreign Policy in 3D*, Institut za razvoj i međunarodne odnose – The Institute for Development and International Relations, Hanns Seidel Stiftung, Zagreb 2017.
- Kurečić P., *The Three Seas Initiative: geographical determinants, geopolitical foundations, and prospective challenges / Inicijativa triju mora: geografske odrednice, geopolitička utemeljenja i budući izazovi*, „Hrvatski Geografski Glasnik” 2018 nr 1.
- Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, <http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi/> (14.12.2020).
- New bridge to improve road connections with Croatia's south Dalmatia region*, https://ec.europa.eu/regional_policy/en/projects/croatia/new-bridge-to-improve-road-connections-with-croatias-south-dalmatia-region (14.12.2020).
- Orzelska-Stączek A., *Inicjatywa Trójmorza w świetle teorii realizmu. Polityczne aspekty nowej formy współpracy dwunastu państw / The Three Seas Initiative in the light of the theory of realism: The political aspects of the new form of cooperation between the twelve countries*, „Sprawy Międzynarodowe” 2019 nr 1.
- Penda I.A., *Inicijativa Triju Mora – između gospodarske diplomacije i geopolitike / Three Seas Initiative – between economic diplomacy and geopolitics*, „Acta Economica Et Turistica” 2018 nr 1.
- Petrović I., *„Hrvatska je mogla puno više napraviti u Inicijativi triju mora, ali ključna je nezainteresiranost Vlade”*, <https://dnevnik.hr/vijesti/svijet/ivana-petrovic-analizira-summit-inicijative-tri-mora-u-sloveniji---563770.html> (13.12.2020).
- Plenković: *Vlada ostaje predana ciljevima Inicijative Tri mora. Milanović: Nepotrebno i potencijalno štetno zbog mogućeg zamjeranja Berlinu i Moskvi*, <https://slobodnadalmacija.hr/vijesti/hrvatska/milanovic-protiv-tri-mora-nepotrebno-i-potencijalno-stetno-zbog-moguceg-zamjeranja-berlinu-i-moskvi-sto-cemo-dobiti-jos-jedan-sekretarijat-1051778> (13.12.2020).
- Program Vlade Republike Hrvatske 2020-2024*, <https://vlada.gov.hr/kako-funkcionira-vlada/program-vlade/11688>.
- Sadecki A., *Perspektywy współpracy Chorwacji z Grupą Wyszehradzką*, „Komentarze OSW” 2013 nr 166.
- Seroka M., *Chorwacja: dobre perspektywy terminalu LNG na wyspie Krk*, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2020-06-24/chorwacja-dobre-perspektywy-terminalu-lng-na-wyspie-krk> (13.12.2020).
- Starešina V., *Plenković i Milanović ipak se slažu u nečemu – protive se Inicijativi triju mora*, <https://lider.media/komentari/visnja-staresina-plenkovic-i-milanovic-ipak-se-slazu-u-necemu-protive-se-inicijativi-triju-mora-133679> (13.12.2020).
- Sukob oko Inicijative Tri Mora. Plenković podržava projekt koji Milanoviću ne vrijedi ni za kavu*, https://www.novolist.hr/novosti/hrvatska/sukob-oko-inicijative-tri-mora-plenkovic-podrzava-projekt-koji-milanovicu-ne-vrijedi-ni-za-kavu/?meta_refresh=true (13.12.2020).

U Hrvatskoj iznova sukobi oko Inicijative triju mora, <https://www.slobodnaevropa.org/a/30903089.html> (13.12.2020).

Wójtowicz T., *Comparing strategic cultures of selected member states of the Three Seas Initiative*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia de Securitate” 2020 nr 1.

Zubovic M., «*The Three Seas Initiative*»: *Perspectives of Energy Sector Development within the Croatian Foreign Policy*, „Проблемы постсоветского пространства / Post-Soviet Issues” 2019 nr 1.

Żornaczuk T., *Chorwacja na drodze do przyjęcia euro*, „Biuletyn PISM” 2020 nr 181.

Collegium Interethnicum (CI)

Strona www: interethnicum.pl

E-mail: collegium@interethnicum.pl

Koncentrujemy się na działalności badawczej, edukacyjnej, eksperckiej i pomocowej. Jako think&do tank łączymy pasję naukową z praktyką w imię "rzeczy wspólnych", rozwijania kapitału społecznego Polaków (w kraju i zagranicą), promocji i rozwoju polskiego dziedzictwa kulturowego i naukowego, a także na rzecz oddolnego wzmacniania reputacji Polski oraz świadomości znaczenia Europy Środkowej i Wschodniej.

Projekt ekspercki **3 Seas Initiative Insight** rozwijamy od początku 2020 roku. **Alert 2** to druga publikacja w serii analiz. Poprzedziła ją publikacja autorstwa dr Moniki Brzezińskiej pt. „**Inicjatywa Trójmorza w niemieckiej percepcji polityki i strategii budowania wpływów**”.

Równolegle publikujemy serię **BAROMETER**, w której ukazują się monografie eksperckie. Pierwsza z nich, autorstwa dra hab. Piotra Bajdy, prof. UKSW, nosi tytuł „**Inicjatywa Trójmorza 2016-2020 in statu nascendi**”.

Wersje elektroniczne są udostępnione do pobrania na stronie CI w języku polskim i angielskim.

Odwiedź nas także na Tt: [@InsightSeas](https://www.instagram.com/InsightSeas)

Radosław Zenderowski

prof. dr hab. (nauki humanistyczne), politolog i socjolog; kierownik Katedry Stosunków Międzynarodowych i Studiów Europejskich Instytutu Nauk o Polityce i Administracji UKSW w Warszawie. W latach 2012-2019 dyrektor Instytutu Politologii UKSW, od 2019 roku dyrektor Instytutu Nauk o Polityce i Administracji UKSW. Członek Rady Naukowej Polskiego Towarzystwa Studiów Europejskich.

Zajmuje się badawczo problematyką: stosunków międzynarodowych w Europie Środkowo-Wschodniej; relacji pomiędzy polityką a religią (zwłaszcza nacjonalizmem i etnicznością a religią); przemian funkcji i znaczeń granic i pograniczy w Europie Środkowej (w tym w odniesieniu do miast podzielonych granicami państwowymi); przemian polityk etnicznych państw Europy Środkowo-Wschodniej.

Autor licznych studiów i artykułów publikowanych w polskich i zagranicznych periodykach naukowych. Wybrane monografie autorskie: *Nad Tatrami błyska się... Słowacka tożsamość narodowa w dyskursie politycznym w Republice Słowackiej (1989-2004)* (2007); *Religia a tożsamość narodowa i nacjonalizm w Europie Środkowo-Wschodniej. Między etnicyzacją religii a sakralizacją etnosu (narodu)* (2011); *Kwestie narodowościowe w Europie Środkowo-Wschodniej. Tom 1: Zagadnienia teoretyczne* (2014, z J. Pieńkowskim); *Kwestie narodowościowe w Europie Środkowo-Wschodniej, Tom II: Od końca XVIII wieku do Jesieni Narodów* (2015, z J. Pieńkowskim); *Kwestie narodowościowe w Europie Środkowo-Wschodniej. Tom III: Jesień narodów i jej konsekwencje* (2016, z J. Pieńkowskim); *Etniczność i religia w Europie Środkowo-Wschodniej. Ujęcie statystyczne 1989-2019* (2020, z J. Pieńkowskim).

Karolina Skobejko

mgr (stosunki międzynarodowe), doktorantka z zakresu nauk o polityce na Wydziale Społeczno-Ekonomicznym UKSW w Warszawie; uczestniczka wielomiesięcznych stypendiów naukowych w Splicie i Osijeku. Zainteresowania badawcze: współczesna polityka państw bałkańskich (zwłaszcza Chorwacji), sylwetka polityczna Franjo Tuđmana.

The graphic features a white horizontal bar with a blue gradient on the right side. On the left, the text 'SEAS INITIATIVE INSIGHT' is displayed in a blue, sans-serif font. To the right of this text, the word 'ALERT' is written in white on the blue gradient background. The background of the entire page is a photograph of a dark blue, choppy ocean under a blue sky with scattered white clouds. A thin white vertical line runs down the center of the page, passing through the text.

SEAS
INITIATIVE
INSIGHT **ALERT**